

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК БАЗИС ПІДТРИМКИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Світлана ОНИЩЕНКО¹, Олександр КІВШИК², Галина ЄРМАК³

¹ Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

<https://orcid.org/0000-0002-6173-4361>

e-mail: s07onyshchenko@gmail.com

² Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

<https://orcid.org/0000-0002-7154-2603>

e-mail: kivshyko@gmail.com

³ Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

<https://orcid.org/0000-0003-4794-7595>

e-mail: yermakhalyna@gmail.com

Дослідження присвячене проблематиці дерегуляції підприємницької діяльності як базису підтримки та відновлення національної економіки України. У статті проаналізовано етапи провадження державної політики дерегуляції в Україні, формування законодавчих основ її реалізації. Доведено, що військова агресія російської федерації стала безпрецедентною загрозою функціонуванню підприємницького середовища в Україні, що підтверджується низхідною динамікою реєстрації суб'єктів господарювання. Обґрунтовано необхідність впровадження ефективних регуляторних інструментів формування сприятливого регуляторного середовища в Україні. Проаналізовано реалізовані протягом 2022 року заходи підтримки суб'єктів підприємницької діяльності з метою їх адаптації до умов воєнного стану. Встановлено, що дерегуляція бізнес-середовища передбачала впровадження ряду заходів щодо скасування вимог до отримання ліцензій та дозволів на більшість видів діяльності, лібералізації трудових відносин, скасування перевірок та відсутність санкцій за несвочасне подання звітності, спрощення вимог до маркування харчової продукції, цифровізації державних сервісів і послуг. Окреслено стратегічні напрями подальшої дерегуляції підприємницької діяльності в Україні на засадах ризик-орієнтованого підходу для розвитку саморегулювання бізнесу, що передбачає формування прозорої дозвільної системи та розвиток партнерських відносин суб'єктів господарювання із органами державного регулювання. Їх впровадження є необхідним в напрямку підтримки та відновлення національної економіки України.

Ключові слова: дерегуляція, регуляторне середовище, підприємницька діяльність, суб'єкти господарювання, державна регуляторна політика, бізнес-середовище, національна економіка.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-16>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Військова агресія російської федерації спричинила закриття, тимчасове припинення функціонування багатьох підприємств, завдала їм величезних фінансових втрат через руйнування виробничих потужностей, інфраструктури, зупинення реалізації інвестиційних проєктів. Підтримка, стабілізація та відновлення національної економіки в умовах війни залежать від здатності суб'єктів господарювання адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зокрема оперативності прийняття рішень в аспекті збереження виробничих потужностей, робочих місць, готовності до проведення релокації, та рівня ефективності державної регуляторної політики. Тому питання дерегуляції підприємницького середовища, спрощення умов ведення бізнесу набуває особливої актуальності в напрямку відновлення та розвитку економіки України.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем реалізації державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності присвячені праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі державного управління та регулювання економіки. Серед науковців слід відзначити наукові роботи В.М. Гейця, К.М. Ляпіної, Д.В. Ляпіна, Д.М. Стеценка, О.В. Кужель, В.І. Ляшенка, Б. Кемпла, В. Віскузі, Дж. Стиглера, С. Пельцмана та інших вчених. Водночас сучасні реалії вимагають подальшого впровадження регуляторних заходів в напрямку дерегуляції бізнес-середовища.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження дерегуляції підприємницької діяльності в Україні в умовах воєнного стану та визначення перспективних напрямів формування сприятливого регуляторного середовища в напрямку підтримки й відновлення національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Досвід провідних країн світу засвідчує, що сприятливе бізнес середовище є одним із головних факторів економічного зростання. В цьому аспекті державна регуляторна політика має

бути спрямована на вдосконалення регуляторного середовища, в тому числі шляхом дерегуляції. Деретуляція передбачає скасування регуляторних обмежень і неефективних процедур контролю, надлишкового ліцензування, застарілих систем сертифікації, моніторингу та інших обмежень для ведення підприємницької діяльності.

Регуляторна реформа в Україні в напрямку покращення умов ведення підприємницької діяльності розпочалася в 1997 році створенням спеціального інституту з питань формування та реалізації регуляторної політики у сфері підприємництва – Державного комітету України з питань розвитку підприємництва. За час своєї діяльності Державний комітет України з питань розвитку підприємництва зупинив дію близько 90 нормативно-правових актів, що стримували підприємницьку діяльність. Законодавча основа формування сприятливого регуляторного середовища була закладена Указами Президента України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» від 03.02.1998 р. та «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» від 23.07.1998 р. [1, 2]. Цими Указами дерегуляцію визначено одним із пріоритетних напрямів реформування державного регулювання економіки та окреслено ряд першочергових заходів покращення підприємницького середовища. Протягом 1998 – 1999 рр. у рамках виконання положень зазначених указів Державним комітетом України з питань розвитку підприємництва було розглянуто, погоджено, надано зауваження до понад 300 проектів нормативно-правових документів. У деяких випадках економічна вигода від дерегулювання сягала десятків мільйонів гривень, які заощадили підприємці, споживачі та бюджетна сфера. Загалом, умовний економічний ефект від дій Комітету щодо дерегулювання підприємницької діяльності, за підрахунками міжнародних експертів (USAID), склав близько 450 мільйонів доларів [3, 4].

Незважаючи на позитивні результати від скасування нормативно-правових актів, що стримували розвиток підприємництва, цих заходів було недостатньо для якісних змін підприємницького середовища. Постала необхідність створення механізму ефективного впливу на економічні та соціальні процеси, запровадження таких принципів державної регуляторної політики, за яких процес створення нового регуляторного акта найповніше відповідав би потребам суспільства. Тому у 2000 році був прийнятий Указ Президента України «Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва» [5], який заклав основи та порядок провадження державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності. Зокрема, визначено процедуру прийняття регуляторних актів, що була спрямована на підвищення їх якості й ефективності та дозволила зменшити витрати суб'єктів підприємницької діяльності і держави. Водночас, шляхом прийняття Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [6] відбувається формування нової моделі державного регулювання сфери ліцензування як складової частини процесу дерегуляції.

Відмічені позитивні зрушення в упорядкуванні нормативного підґрунтя сфери підприємництва у 1997 – 2000 рр. стали базисом для законодавчого закріплення засад державної регуляторної політики та поширення їхньої дії на всю сферу господарської діяльності. У 2003 році було прийнято Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», норми якого відповідали світовим стандартам, а їх реалізація дозволила зменшити втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та частково усунути перешкоди для розвитку господарської діяльності в Україні шляхом впровадження обов'язкового оцінювання економічної ефективності регуляторних актів [7].

В останні роки державна регуляторна політика була спрямована на вдосконалення та спрощення правового регулювання господарських відносин, зменшення втручання державних органів у діяльність суб'єктів господарювання [8]. Повномасштабне вторгнення російської федерації стало безпрецедентною загрозою функціонуванню підприємницького середовища в Україні. Це підтверджується офіційними даними Центру розвитку інновацій, Офісу з розвитку підприємництва та експорту й національного проєкту Дія.Бізнес, згідно з якими у 2022 році спостерігається найнижча динаміка відкриття нових суб'єктів господарювання за останні три роки (рис. 1).

За перші шість місяців війни закрилося понад 78 тис. суб'єктів господарювання, збанкрутувало – 419. Від початку повномасштабного вторгнення російської федерації лише у липні кількість новостворених суб'єктів перевищила кількість таких, що припинили діяльність (рис. 2). Слід відмітити, що загальна сума прямих збитків, завданих державою-агресором за рік війни фізичним особам – підприємцям та юридичним особам оцінюється експертами у розмірі 13 млрд дол, з них 9 млрд дол – збитки, завдані великому та середньому бізнесу [11].

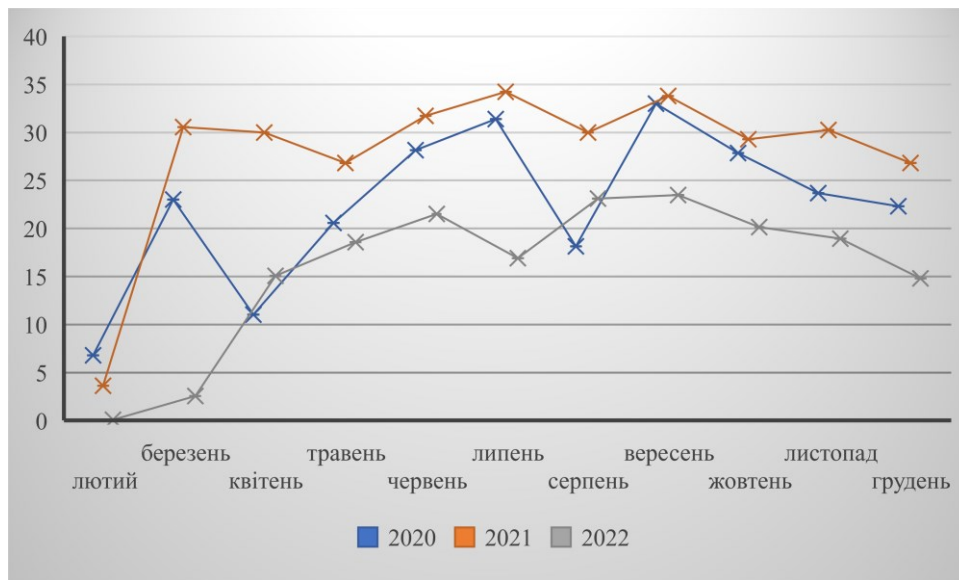

Рис. 1. Динаміка реєстрації суб'єктів господарювання, тис. одиниць

* Побудовано за даними [9, 10]

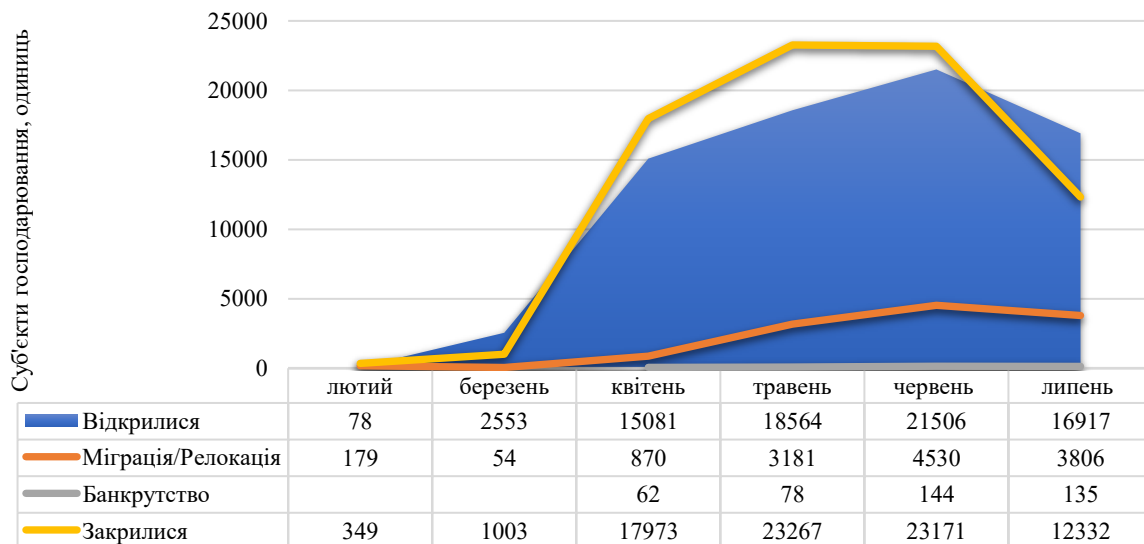

Рис. 1. Динаміка реєстрації, міграції/релокації, банкрутства та припинення діяльності суб'єктів господарювання в Україні за лютий - грудень 2022 року

* Побудовано за даними [9]

Необхідність збереження підприємницького потенціалу і формування фундаменту для повернення бізнесу, вимушеного призупинити діяльність, вимагало впровадження оперативних регуляторних інструментів підтримки суб'єктів господарювання. При цьому ефективність реалізованих регуляторних інструментів визначалася оптимальністю поєднання важелів державної регуляторної політики: правових, адміністративних та економічних. Говорити про наявність правових важелів у структурі регуляторної політики дозволяє належність окремих нормативно-правових актів до регуляторних. В той же час поняття державної регуляторної політики, наведене в Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», передбачає наявність адміністративних та економічних важелів, розмежування яких є умовним. Адже, щоб задіяти економічний регулятор, органи державної влади мають попередньо прийняти адміністративне рішення. Будь-який адміністративний регулятор, спонукаючи суб'єкти господарювання виконувати певні дії, водночас опосередковано впливає на окремі економічні процеси [12].

Впроваджені протягом березня - грудня 2022 року регуляторні інструменти відновлення активності бізнесу в рамках реалізації державної регуляторної політики воєнного часу включали:

- впровадження програми релокації бізнесу на безпечні території;

- фінансову підтримку бізнесу шляхом уніфікації підходів, розширення цілей та кола учасників для реалізації державних програм «Доступні кредити 5–7–9%» і «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9%», а також надання кредитних гарантій на портфельній основі; реалізація грантових програм для відкриття нового бізнесу, розвитку підприємництва та навчання (мікрогранти для створення власного бізнесу, гранти для розвитку переробного підприємства, державне фінансування закладки саду, кошти для розвитку тепличного господарства, грант на реалізацію стартапу, у тому числі у сфері ІТ, кошти на навчання ІТ-спеціальностей);

- формування державного замовлення на продукцію з метою підтримки виробничої активності суб'єктів господарювання;

- внесення змін до податкового законодавства в напрямку зменшення фіскального навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності;

- впровадження низки законопроектів дерегуляції бізнес-середовища, що передбачали, зокрема, цифровізацію державних сервісів і послуг та дерегуляцію режиму договірних трудових відносин для малого і середнього бізнесу [13, 14, 15].

Зазначені регуляторні інструменти дозволили активізувати роботу бізнесу, мінімізувати перешкоди для його розвитку. За останніми даними Міністерства економіки з початку реалізації програми релокації 761 підприємство перемістилось у безпечні регіони, з них 588 успішно функціонують на нових місцях, 274 – в процесі пошуку придатної локації або способу транспортування [16]. З моменту старту програми «Доступні кредити 5–7–9%» станом на грудень 2022 р. укладено 17359 кредитних договорів на загальну суму 72,24 млрд грн (у т. ч. банками державного сектору – 13089 кредитних договорів на суму 38,39 млрд грн) [17]. З початку реалізації урядової програми «Власна справа» профінансовано проекти понад 3 тис. підприємців на загальну суму близько 776,8 млн грн [14]. Завдяки розширенню партнерської програми Експортно-кредитного агентства шляхом приєднання до неї АТ КБ «ПриватБанк», що передбачає кредитування бізнесу для виконання зовнішньоекономічних договорів під страхове покриття ЕКА без додаткової матеріальної застави, вдалося спростити доступ до фінансування для суб'єктів господарювання, які експортують продукцію [18].

В рамках реалізації програми фінансування (обсягом 2 млрд дол) підприємств агросектору та підприємців малого та середнього бізнесу, схваленої Радою директорів Міжнародної фінансової корпорації (IFC) у грудні 2022 р. передбачається активне залучення іноземних інвесторів. Особливістю програми є дозвіл керівництва корпорації IFC, як виняток для України, на співпрацю з державними компаніями. Рада директорів IFC схвалила два особливі проекти для приватного сектору: для французької компанії «EnVivo», яка має агробізнес в Україні; страхування військових ризиків (через MIGA) для «Райффайзен банку» [19]. У межах проекту «Рефінансування енергоефективних інвестицій МСП України через фінансовий сектор» Фонд розвитку підприємництва у грудні 2022 р. підписав Кредитну угоду з АБ «УКРГАЗБАНК» на суму 150 млн грн для фінансування інвестиційних проектів малого і середнього підприємництва у сфері енергозаощадження та енергозабезпечення. У процесі реалізації проекту буде запроваджено нові підходи до кредитування, що базуються на міжнародних екологічних й соціальних стандартах Політики фінансування сталого розвитку [20].

Окреслена фінансова підтримка підприємницької діяльності через реалізацію кредитних, грантових державних програм, програм фінансування інвестиційних проектів, передусім у сфері енергозабезпечення, а також розширення партнерства для ефективнішого запровадження експортних механізмів стала важливим фактором зміцнення фінансової стійкості та рушієм ділової активності в умовах високих ризиків воєнного часу.

Внесення змін до Податкового кодексу дозволили ввести новий тимчасовий механізм оподаткування суб'єктів господарювання, спрямований на підтримку їх функціонування. Зокрема, правомірно відмітити надання підприємствам з обсягом доходу до 10 мільярдів гривень можливості стати платниками єдиного податку 3-ї групи, яка передбачає: ставку податку 2% від доходу (замість 18% податку на прибуток); ПДВ (20%) з операцій на території України не застосовується; відсутнє обмеження кількості працівників [21]. Зміни у податковому законодавстві, реалізація державних програм фінансової підтримки бізнесу дали можливість проваджувати підприємницьку діяльність навіть в умовах війни.

Дерегуляція бізнес-середовища передбачала впровадження ряду заходів щодо скасування вимог до отримання ліцензій та дозволів на більшість видів діяльності, лібералізації трудових відносин, скасування перевірок та відсутність санкцій за несвоєчасне подання звітності, спрощення

вимог до маркування харчової продукції, цифровізації державних сервісів і послуг. Так, Постановою №314 від 18 березня 2022 року Кабінет Міністрів України запровадив декларативний принцип набуття права на провадження господарської діяльності без необхідності отримання документів дозвільного характеру, ліцензій тощо [22]. Прийняття Постанови дозволило значно спростити процедуру відкриття суб'єкта господарювання та стало суттєвим кроком у дерегуляції господарської діяльності, оскільки замість близько 600 видів ліцензій і дозволів, чинними залишилися лише близько 50.

Внесені на час дії воєнного стану зміни до Трудового кодексу сприяли лібералізації трудових відносин. Серед основних новацій: впровадження спрощеної системи звільнення та скорочення працівників у зоні проведення активних бойових дій, можливість призупинення дії трудового договору та збільшення робочого часу з 40 до 60 годин на тиждень, а також зменшення кількості обов'язкових вихідних до одного дня.

Суттєві послаблення відбулися у сфері податкової звітності та сплати податків, що спрощує ведення підприємницької діяльності в умовах війни. Зокрема, платники податків отримали право подавати податкову та іншу звітність протягом 90 календарних днів після скасування правового режиму воєнного стану, а отже відповідальність за несвочасне подання звітності під час воєнного стану та 90 днів після його припинення також не застосовуватиметься. Також на час дії воєнного стану не будуть застосовуватися фінансові санкції за порушення, пов'язані з використанням реєстраторів розрахункових операцій (РРО).

Слід відмітити значну дерегуляцію господарської діяльності в аграрній сфері. Окрім низки законодавчих змін, які були спрямовані на підтримку аграріїв шляхом зменшення ціни пального та попередження його потенційного дефіциту, Міністерством аграрної політики та продовольства України на час воєнного стану було також скасовано додаткові процедури із сертифікації насіння, зокрема, шляхом визнання іноземних сертифікатів, а також необхідність реєстрації сільськогосподарської техніки. Термін дії ліцензії на зберігання, транспортування та застосування пестицидів продовжено на 90 днів після її припинення або скасування.

Заходи з дерегуляції підприємницької діяльності включали розвиток цифровізації державних сервісів і послуг. Вкінці травня 2022 року Міністерство цифрової трансформації спільно з Міністерством економіки та BRDO (Better Regulation Delivery Office) анонсувало впровадження на порталі «Дія» нової послуги для бізнесу – «eДекларація». Цей електронний документ, оформлення якого займатиме не більше трьох хвилин, дає можливість відразу розпочати підприємницьку діяльність та має на меті замінити 374 види дозвільних документів. Сервісом «eДекларація» можуть скористатися власники бізнесу, у яких закінчився термін дії дозвільних документів; фізичні особи-підприємці, які в умовах воєнного стану змінили місце ведення бізнесу й потребують ліцензії; підприємці, що змінили вид діяльності у зв'язку з війною. Міністерство цифрової трансформації також запустило бета-тестування нової послуги на порталі «Дія» – автоматичної реєстрації товариств з обмеженою відповідальністю, що має на меті спрощення реєстраційної процедури для суб'єктів господарювання та економію часу державних реєстраторів [14].

Важливими заходами у напрямку дерегуляції та поліпшення умов реалізації підприємницької діяльності є підтримка Верховною Радою України законопроектів № 5371 та № 5161. Перший спрямований на дерегуляцію режиму договірних трудових відносин для малого і середнього бізнесу та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність [23]. При цьому договірне регулювання трудових відносин передбачає зміцнення принципів ринкового саморегулювання в частині оплати праці, прав працівників на оплату праці та їх захисту, отримання щорічних оплачуваних відпусток та відпусток без збереження заробітної плати. Законопроектом № 5161 [24] вводиться нова специфічна форма трудового договору з нефіксованим робочим часом. Відповідно, працівник зможе поєднувати офіційну роботу в кількох роботодавців і матиме базові соціальні гарантії.

У жовтні 2022 року Президент України підписав закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів», який набуде чинності з 1 квітня 2023 року та передбачає спеціальний статус для іноземців щодо ведення бізнесу в Україні. Закон спрямований на створення сприятливих умов для іноземців та осіб без громадянства, які набули статусу е-резидента, зареєструватися як фізична особа-підприємець і вести підприємницьку діяльність, не перетинаючи кордон. Впровадження цього регуляторного інструменту дозволить сформулювати позитивний інвестиційний клімат, сприятиме відновленню та розвитку національної економіки, збільшенню валового внутрішнього продукту і податкових надходжень до державного бюджету.

Окреслені заходи дерегуляції підприємницької діяльності стали базисом формування сприятливого регуляторного середовища в умовах воєнного стану. Відмічаючи позитивні зміни, правомірно відмітити необхідність продовження дерегуляції. Це підтверджується даними дослідження, проведеного у листопаді 2022 року Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, національним проектом Дія.Бізнес та стратегічним агенством Advanter Group [25], згідно з якими 16% опитуваних суб'єктів господарювання відмітили зниження податкового навантаження, 12% – покращення умов ведення бізнесу, 75% – відмітили необхідність продовження дерегуляції підприємницької діяльності в умовах воєнного стану як базису підтримки та відновлення національної економіки України.

У цьому аспекті, враховуючи ключові положення Проекту Плану відновлення України, стратегічними напрямками дерегуляції підприємницької діяльності в Україні доцільно визначити наступні.

1. Поширення декларативного принципу започаткування підприємницької діяльності з одночасною трансформацією системи державного нагляду (переорієнтація з контролюючих на сервісні підходи, підвищенням рівня консультативної підтримки суб'єктів господарювання).
2. Створення Єдиного реєстру дозвільних документів та переведення усіх ліцензій і документів дозвільного характеру в електронну форму, особливо на територіях, де ведуться бойові дії.
3. Запровадження декларативного принципу для дозволів на виконання будівельних робіт на промислових об'єктах, а також будівельних робіт зі створення переробних підприємств у сільському господарстві на землях сільськогосподарського призначення.
4. Поширення практики цифровізації державних сервісів і послуг та здійснення повної цифровізації дозвільних та ліцензійних процедур.
5. Підвищення рівня залучення суб'єктів підприємницької діяльності до процесів розроблення та прийняття рішень, спрямованих на спрощення регуляторного середовища (зокрема, до розробки регуляторних актів, їх обговорення та перегляду, що передбачено положеннями Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»).
6. Удосконалення механізм захисту бізнесу від держави (інституалізація Ради Бізнес-омбудсмена, відновлення опитування суб'єктів підприємницької діяльності АВСА (Annual Business Cost Assessment) з метою врахування їх інтересів) [26].
7. Забезпечення ефективної діяльності Бюро економічної безпеки як ключового органу у сфері боротьби з економічними злочинами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження засвідчує, що дерегуляція підприємницької діяльності є основою ефективного та стабільного функціонування бізнесу в Україні. Реалізація регуляторних інструментів підтримки та розвитку національної економіки має відбуватися систематично і послідовно та ґрунтуватися на засадах формування сприятливого регуляторного середовища. З метою відновлення національної економіки необхідно забезпечити подальше зменшення регуляторного та адміністративного навантаження на бізнес шляхом впровадження заходів дерегуляції на засадах ризик-орієнтованого підходу для розвитку саморегулювання бізнесу, що передбачає формування прозорої дозвільної системи та розвиток партнерських відносин суб'єктів господарювання із органами державного регулювання. Враховуючи євроінтеграційний курс України, перспективним напрямом подальших досліджень правомірно визначити вивчення досвіду країн ЄС щодо формування регуляторного середовища та можливостей його імплементації в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Указ Президента України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» від 03.02.1998 № 79/98 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79/98#Text>
2. Указ Президента України «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» від 23.07.1998 р. № 817/98 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817/98#Text>

3. Кужель О.В. Приватний сектор +. *Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України*. 2002. № 1. С. 14–21.
4. Літвінов О. «Регуляторна гільйотина»: недоліки та переваги. *Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. Д.: ДРІДУ НАДУ*, 2005. Вип. 3 (21). С. 27–34.
5. Указ Президента України «Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва» від 22.01.2000 р. № 89/2000 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/89/2000#Text>
6. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>
7. Дубіщев В.П., Глушко А.Д. Досвід провідних країн світу у сфері здійснення державної регуляторної політики. *Економіка і регіон*. 2010. № 1 (24). С. 141–148.
8. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
9. Інформація щодо здійснення регуляторної діяльності Мінекономіки за 9 місяців 2022 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33c54edf-ce57-4df7-a0bf-c1808ac12e26&title=InformatsiiaSchodoZdiisnenniaRegulatornoiDiialnostiMinekonomikiZa9-Misiatsiv2022-Roku>
10. Український бізнес в умовах повномасштабної війни: аналітика стану за шість місяців. URL: <https://cid.center/ukrainian-business-in-conditions-of-full-scale-war-analysis-of-the-situation-for-six-months/>
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Національний проєкт Дія. Бізнес. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-vnaslidok-rosijskoi-agresii-zaznav-zbitkiv-na-13-mlrd-doslidzenna-analiticnogo-centru-pri-kiivskij-skoli-ekonomiki>
13. Глушко А.Д. Регуляторні важелі й інструменти на ринках досконалої та недосконалої конкуренції. *Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2010. Випуск 7 (26). Частина 4. С. 92–102.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність : Проект Закону від 13.04.2021 № 5371. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71653
15. Національний інститут стратегічних досліджень. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період дії воєнного стану в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-diyi-voynenoho-stanu-v>
16. Урядовий портал. Уряд запускає програми грантів для розвитку підприємництва та навчання українців. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zapuskaye-programi-grantiv-dlya-rozvu>
17. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
18. Міністерство фінансів України: За час дії воєнного стану в межах Державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» видано 17 359 пільгових кредитів на 72,24 млрд грн. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voiennogo_stanu_v_mezhakh_derzhavnoi_programi_dostupni_kreditiv_5-7-9_vidano_17_359_pilgovikh_kreditiv_na_7224_mlrd_grn-3782
19. ПриватБанк приєднався до партнерської програми Експортно-кредитного агентства. URL: <https://finclub.net/ua/news/privatbank-priednavsia-do-partnerskoi-prohramy-eksportnokredytneho-ahentstva.html>
20. Міністерство економіки України. Міжнародна фінансова корпорація профінансує кредитування українського бізнесу на 2 млрд доларів. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3cd7a0de-bfd7-4cba-b08e-d3ebdda176aa&title=MizhnarodnaFinansovaKorporatsiiaVidilila2-MlrdDolarivNaPidtrimkuInvestitsiiVUkrainu>
21. Міністерство фінансів України: Фонд розвитку підприємництва профінансує інвестиції МСП у сфері енергозабезпечення та енергоефективності спільно з АБ «УКРГАЗБАНК». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-fond-rozvytku-pidpriemnytstva-profinansuie-investytsii-msp-u-sferi-enerhozabezpechennia-ta-enerhoefektyvnosti-spilno-z-ab-ukrhazbank>

22. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» від 18.03.2022 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>
24. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» від 19.07.2022 р. № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>
25. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом» від 18.07.2022 р. № 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX#Text>
26. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku>
27. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>

REFERENCES:

1. On removing restrictions that hinder the development of entrepreneurial activity: Decree of the President of Ukraine of 3 February 1998 No. 79/98 (expired). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79/98#Text>
2. On some measures to deregulate business activities: Decree of the President of Ukraine of 23 July 1998 No. 817/98 (expired). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817/98#Text>
3. Kuzhel, O.V. (2002). Pryvatnyi sektor + [Private sector +]. *Competition. Bulletin of the Antimonopoly Committee of Ukraine*. No. 1. P. 14-21.
4. Litvinov, O. (2005). «Rehuliatorna hiliotyna»: nedoliky ta perevahy. ["Regulatory Guillotine": Disadvantages and Advantages]. *Actual problems of public administration: Collection of scientific papers*. D.: DPRU. Issues. 3 (21). P. 27-34.
5. On the introduction of a unified state regulatory policy in the field of entrepreneurship: Decree of the President of Ukraine of 22 January 2000 No. 89/2000 (expired). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/89/2000#Text>
6. On licensing of certain types of economic activity: Law of Ukraine of 1 June 2000 No. 1775-III (expired). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>
7. Dubishchev, V.P., Hlushko, A.D. (2010). Dosvid providnykh krain svitu u sferi zdiisnennia derzhavnoi rehuliatornoj polityky [Experience of the leading countries of the world in the field of state regulatory policy]. *Economy and Region*. No. 1 (24). P. 141-148.
8. On the Principles of State Regulatory Policy in the Field of Economic Activity: Law of Ukraine of 11 September 2003 No. 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
9. Information on the regulatory activities of the Ministry of Economy for 9 months of 2022. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33c54edf-ce57-4df7-a0bf-c1808ac12e26&title=InformatsiiaSchodoZdiisnenniaReguliatornojDialnostiMinekonomikiZa9-Misiatsiv2022-Roku>
10. Ukrainian business in the context of a full-scale war: six-month analysis. URL: <https://cid.center/ukrainian-business-in-conditions-of-full-scale-war-analysis-of-the-situation-for-six-months/>
11. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
12. National project Diia. Business. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-vnaslidok-rosijskoi-agresii-zaznav-zbitkiv-na-13-mlrd-doslizdena-analiticnogo-centru-pri-kiivskij-skoli-ekonomiki>
13. Hlushko, A.D. (2010). Rehuliatorni vazheli y instrumenty na rynkakh doskonaloi ta nedoskonaloi konkurentsii [Regulatory levers and tools in the markets of perfect and imperfect competition]. *Collection of scientific papers. Lutsk National Technical University. Economic sciences. Series "Economics and Management"*. Issue 7 (26). Part 4. P. 92-102.
14. On Amendments to Certain Legislative Acts to Simplify the Regulation of Labor Relations in the Field of Small and Medium-Sized Enterprises and Reduce the Administrative Burden on Business: Draft Law of Ukraine of 13 April 2021 No. 5371. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71653
15. National Institute for Strategic Studies. Overview of business support tools during the period of martial law in Ukraine. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-diyi-voyennoho-stanu-v>
16. Government portal. The government launches grant programs to develop entrepreneurship and train Ukrainians. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zapuskaye-programi-grantiv-dlya-rozv>
17. Ministry of Economy of Ukraine. Relocation program: 761 companies relocated to safer regions. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
18. Ministry of Finance of Ukraine: During the martial law period, 17,359 preferential loans worth UAH 72.24 billion were issued under the State Program "Affordable Loans 5-7-9%". URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-v-mezhakh-derzhavnoi-programi-dostupni-krediti-5-7-9-vidano-17-359-pilgovikh-kreditiv-na-7224-mlrd-grn-3782>
19. PrivatBank joined the Export Credit Agency's partnership program. URL: <https://finclub.net/ua/news/privatbank-pryiednavsia-do-partnerskoi-prohramy-eksportnokredytneho-ahentstva.html>

20. [Ministry of Economy of Ukraine. The International Finance Corporation will finance lending to Ukrainian businesses for \\$2 billion. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3cd7a0de-bfd7-4cba-b08e-d3ebdda176aa&title=MizhnarodnaFinansovaKorporatsiiaVidilila2-MlrdDolarivNaPidtrimkuInvestitsiiVUkrainu>](https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3cd7a0de-bfd7-4cba-b08e-d3ebdda176aa&title=MizhnarodnaFinansovaKorporatsiiaVidilila2-MlrdDolarivNaPidtrimkuInvestitsiiVUkrainu)
21. [Ministry of Finance of Ukraine: The Entrepreneurship Development Fund will finance SME investments in energy supply and energy efficiency jointly with JSB Ukgasbank. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-fond-rozvytku-pidpryemnytstva-profinansuie-investytsii-msp-u-sferi-enerhozabezpechennia-ta-enerhoefektyvnosti-spilno-z-ab-ukrhazbank>](https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-fond-rozvytku-pidpryemnytstva-profinansuie-investytsii-msp-u-sferi-enerhozabezpechennia-ta-enerhoefektyvnosti-spilno-z-ab-ukrhazbank)
22. [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Validity of Provisions for the Period of Martial Law: Law of Ukraine of 15 March 2022 No. 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text)
23. [Some issues of ensuring the conduct of economic activity under martial law: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 18 March 2022 No. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text)
24. On Amendments to Certain Legislative Acts to Simplify the Regulation of Labor Relations in the Field of Small and Medium-Sized Enterprises and Reduce the Administrative Burden on Business: [Law of Ukraine of 19 July 2022 No. 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text)
25. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Regulation of Labor Relations with Unfixed Working Hours: [Law of Ukraine of 18 July 2022 No. 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX#Text>](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX#Text)
26. State and needs of business in times of war: results of the November 2022 survey. [URL: <https://business.dia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku>](https://business.dia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku)
27. National Council for the Restoration of Ukraine from the Consequences of War. Draft Recovery Plan for Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>

DEREGULATION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY AS A BASIS FOR SUPPORTING AND RESTORING THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Svitlana ONYSHCHENKO, Oleksandr KIVSHYK, Halyna YERMAK
National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic

The study is devoted to the issues of deregulation of entrepreneurial activity as a basis for supporting and restoring the national economy of Ukraine. The article analyzes the stages of implementation of the state deregulation policy in Ukraine, the formation of the legislative framework for its implementation. The author notes positive changes in the regulatory environment and reduction of interference of state authorities in the activities of business entities. It is proved that the military aggression of the Russian Federation has become an unprecedented threat to the functioning of the business environment in Ukraine, as evidenced by the downward trend in the registration of business entities, the growing number of bankrupt, displaced and ceased operations. The author substantiates the need to introduce effective regulatory instruments to create a favorable regulatory environment in Ukraine. The author analyzes the measures taken in 2022 to support the financial stability and business activity of business entities, including financial ones, in order to adapt them to functioning under martial law. It is established that the deregulation of the business environment involved the introduction of a number of measures to abolish the requirements for obtaining licenses and permits for most types of activities, liberalization of labor relations, abolition of inspections and absence of sanctions for late submission of reports, simplification of requirements for food labeling, and digitalization of public services. The analyzed measures of deregulation of entrepreneurial activity are rightly identified as the basis for the formation of a favorable regulatory environment under martial law. The author outlines the strategic directions for further deregulation of entrepreneurial activity in Ukraine on the basis of a risk-oriented approach for the development of business self-regulation, which involves the formation of a transparent licensing system and the development of partnerships between business entities and state regulatory authorities. Their implementation is necessary to support and restore the national economy of Ukraine.

Keywords: deregulation, regulatory environment, business activity, business entities, state regulatory policy, business environment, national economy.